

دوره عالی

ردیف نوازی برای سنتور

جلد دوم

بیات کُرد - نوا - سه گاه - همایون - بیات اصفهان

فریبرز شجاع

مؤسسه موسیقی عارف

تهران، ۱۳۹۸

سرشناسه	شجاعی، فریبرز، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	دوره عالی ردیف نوازی برای سنتور / فریبرز شجاعی
مشخصات نشر	تهران: مؤسسه خدماتی موسیقی عارف، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	ج: مصور.
شابک	دوره ۱- 979-0-802627-61-1 ج: ۱- 979-0-802627-62-8 ج: ۲- 979-080-263301-8
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	سنتور — آموزش
موضوع	Santoor -- Instruction and study
موضوع	موسیقی برای سنتور — پارتیسیون
موضوع	Santoor music -- Scores and parts
یادداشت	ج: ۲ (چاپ اول ۱۳۹۸) (فیبا)
رده بندی کنگره	۱۳۹۷ ۳ ش ۹ س / ۶۵۴ MT
رده بندی دیویی	۷۸۷ / ۹۷۵۴
شماره کتابشناسی ملی	۵۴۹۴۹۶۱

مؤسسه موسیقی عارف

تهران، خیابان جمهوری، نرسیده به میدان بهارستان، کوچه محمودی، پلاک ۳، طبقه اول

۰۹۰۳۱۳۴۹۵۵۵

arefmusic.sn

کد پستی: ۱۱۴۳۹۶۳۳۱۴

تلفن: ۳۳۹۷۶۴۳۱ و ۳۳۹۷۶۴۳۱ فکس: ۳۳۹۱۴۳۱۴

www.aref-music.com Email: info@aref-music.com

دوره عالی ردیف نوازی برای سنتور

جلد دوم

مؤلف	فریبرز شجاعی
طراح جلد	مؤلف
نت نویسی کامپیوتری /	
تایپ متن و فتوشاپ	رعنا روانخواه
چاپ اول	۱۳۹۸
شمارگان	۵۰۰ نسخه

© حق چاپ محفوظ است.

مرکز پخش: موسیقی عارف

تلفن: ۳۳۹۷۶۴۳۰ و ۳۳۹۷۶۴۳۱

قیمت : ۷۰۰۰۰ تومان

به نام خالق هنر

بحث و موضوع ردیف و اجرای گوشه ها گاهی مشکلاتی را برای اجرا کنندگان و هنرجویان به وجود می آورد و یا اینکه فلان گوشه یا فلان مقام را باید دقیق و بدون کم و کاستی همانند فلان نوازنده یا آهنگساز اجرا کرد. گاهی دیده می شود آنقدر مربی ها و مدرس های موسیقی فضا را برای هنرجویان تنگ و سخت می کنند که انگیزه و ذوق هنرجو را نابود می کنند که البته یک هنرجوی عاشق مسیر خود را خواهد رفت حال اینکه در کلاس فلان مربی باشد یا کسی دیگر.

بنابراین در اینجا لازم می دانم یاد آوری کنم که اگر خلاقیت را در هنر حذف کنیم بطور کلی کلمه ی هنر حذف می شود و دیگر چیزی باقی نمی ماند که بخواهیم در مورد آن بحث کنیم.

آنچه را که ما به عنوان ردیف و دستگاه ها می شنویم و می شناسیم همان جملات و مطالبی نیست که باربُرد و نکیسا و سایر نوازندگان اجرا کرده اند، چرا که در طی قرن ها و سال ها با تغییرات و پیشرفت امکانات و ابزارها، افکار بشریت نیز متحول شده و حتی شکل و شمایل سازها، سیم ها و امکانات همزن و صدابرداری ها و ... موجب این تفاوت ها و تضاد ها گشته است. مثلاً اگر تصنیفی که چند قرن پیش توسط یک موسیقی دان به شیوه ی قدما نوشته شده است و ما اکنون آن را با یک ارکستر بزرگتر و ابزارهای متنوع آن می شنویم، آیا این موسیقی به احساس خالق آن نزدیک است یا نه؟ مشخص نیست، چرا که سندی در دست نداریم و آن شخص نیز در قید حیات نیست که بخواهد احساس خود را برای ما بیان کند. آنچه که استاد صبا و سایر موسیقی دانان به موسیقی اضافه کرده اند در واقع قدرت خلاقیت این افراد بوده است نه سنتی بودن این ها. مثلاً اگر گوشه ای از فلان مایه یا تمام یا از شخصی که مداحی کرده یا آواز خوانده، به ردیف موسیقی اضافه کرده اند، در واقع بسط و گسترش ها و زیبایی شناسی این افراد باعث ماندگاری این گوشه ها یا قطعات ضربی شده است، چون اگر دانش و خلاقیت آهنگساز نباشد یک موتیف و جمله ی ناقص از فردی که مهارت کافی را در هنر و موسیقی ندارد نمی تواند این چنین نفوذی در روح مردم و اهالی هنر داشته باشد. بنابراین تمام آنچه را که ما می شنویم به تدریج شکل گرفته است.

اگر ما اختراع روشنائی و لامپ را به ادیسون نسبت می دهیم باید بدانیم لامپ های امروزی که در دسترس داریم همان لامپی نیست که ادیسون اختراع کرده است هر چند اگر هر وقت از ما

بپرسند لامپ را چه کسی اختراع کرده است ؟ جواب می دهیم ادیسون. تمام وسایل و امکانات اطرافمان دچار همین تحول و دگرگونی شده اند.

اگر گوشه ی شهناز در مقام شور توسط شخصی به موسیقی معرفی شده است سایر بزرگان این اجازه را داشته اند که تصانیف و ضربی های گوناگون به این گوشه اضافه کنند در حالی که چهارچوب و ریشه ی آن محفوظ مانده است، یعنی یک گوش تربیت شده که واریاسیون ها و بسط و گسترش ها را بشناسد و سریع تشخیص بدهد که این همان گوشه است که تغییر وزن پیدا کرده یا به شکل های گوناگون واریاسیون روی آن انجام شده است .

حال اینکه اگر ما اجرا و سندی مکتوب از فلان تصنیف یا گوشه و مقام داریم هیچ مشکلی پیش نمی آید که علاوه بر اینکه آن ها را محفوظ نگه داریم، آهنگسازان و موزیسین های توانمند بتوانند مطالبی را به آن ها اضافه کنند و گسترش دهند که این معرفی جمله ها و ضربی های مختلف ذهن هنر بیان را بازتر و گسترده تر می سازد، همانند یک هنرجوی نقاشی که بخواهد در نقاشی هایش فقط یکی در رنگ را بشناسد یا قدرت تشخیص و ترکیب ده ها رنگ را داشته باشد. به یقین هر چه شاخ ها بیشتر باشند ، اثر خلق شده دارای زیبایی و ماندگاری و نفوذ بیشتری خواهد بود . اینجاست که اگر کسی بخواهد یک هندوانه را با رنگ قهوه ای تحویل ذهن دیگران بدهد ماندگاری و اثرش مثبت نخواهد بود.

نکته ای که باید در موسیقی گذشته ی ما مد نظر داشت این است که آنچه را موسیقی دانان در قرن ها و چند دهه ی گذشته به ما معرفی کرده اند از نظر علمی با آثار موسیقی دانان کلاسیک متفاوت است و خالق آن آثار حتما ذوق و دانش موسیقی را در کنار هم داشته اند و چنانچه می بینیم آثار آن ها از نظر علمی با آثار موسیقی دانان شرقی متفاوت است ، چرا که یک نوازنده وقتی به عنوان آهنگساز به جامعه معرفی می شود چون دانش بسیاری از مطالب موسیقی را ندارد دچار تنش می شود .

ردیف ها و تصانیف و ... در موسیقی ایرانی نیز اگر بخواهند رشد کنند باید توسط افرادی تعلیم دیده و دارای ذوق و خلاقیت ، ویرایش و خلق شوند .

گاهی می بینیم فردی که تمام گوشه های یک دستگاه را از حفظ است نه ریتم می شناسد نه فواصل و نه تلفیق شعر و موسیقی و با بسیاری از علوم پایه و ساده ی موسیقی غریبه است ،

بنابراین این فرد چون با علم موسیقی بیگانه است به جای فراگرفتن آن به مبارزه ی فکری و مقابله می پردازد. هرچند ما نوازنده هایی داریم و داشته ایم که بسیار شیرین و دلنواز نواخته اند ولی برای موسیقی این روزگار مناسب نیست که تک بُعدی رشد کنیم یا اینکه سخت و خشک بنوازیم و فقط در یک چهارچوب ثابت بمانیم و تنها نقد کنیم یا پشتیبانی کنیم یا فقط احساسی بنوازیم و چیزی از دانش روز موسیقی ندانیم، چرا که یک احساس اگر توسط دانش و علم رشد و پرورش نیابد دچار مشکل خواهد شد.

نکته ی دیگر اینکه اگر ردیف سازی به همراه شعر آورده می شود به خاطر درک بیشتر و ارتباط آن با آواز می باشد که هنرجو بتواند ردیف سازی و آوازی را تجربه کند و البته جواب هایی که بعد از جملات آوازی آمده اند، مختص به ساز می باشند. هنرجویان پس از فراگرفتن ردیف موسیقی و آشنایی با قطعات عربی و سایر مطالب و علوم لازم، به تدریج به سلیقه و طبق احساس شخصی نوازندگی خواهند کرد که فرد در حالت اجرای آن ها به شکلی ثابت و یکنواخت باقی نماند، چرا که معنای واقعی هنر، خلق و تخیل نامحدود به این دنیای نامتناهی است. مثلاً اگر کسی دارای ذوق هنری و همچنین دانش موسیقی باشد اگر بخواهد هزار بار هم چهارمضرب مخالف را بنویسد باز هم این توانایی را خواهد داشت، مازاد بر آن اگر از هزار نفر آهنگساز بخواهیم این کار را انجام دهند به شکلی غیر تکراری و متنوع این موضوع انجام خواهد گرفت. این مطلب یعنی اینکه ما نمی توانیم بگوییم وجود ندارد و اگر رایی برای من بسته است دلیل بر عدم وجود آن نیست.

لازم به بیان است که در این کتاب اشعار مربوط به گوشه ها متعلق به شاعران بزرگ و بی بدیل ادبیات فارسی، حضرت سعدی _ حافظ _ مولانا _ عبدالرحمن جامی و خاقانی می باشند.